

Jaarverslag Schooljaar 2017-2018

Voorwoord en samenvatting

Voor u ligt het jaarverslag over schooljaar 2017/2018 van het Regionaal Bureau Leerplicht (RBL). In dit jaarverslag rapporteren zij over de resultaten op het gebied van leerplicht, kwalificatieplicht en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaten (RMC-functie). Het regionaal uitvoeren van deze taken heeft vele voordelen, zoals eenduidig beleid, een hogere kwaliteit, efficiency en schaalvoordelen, en makkelijk samenwerken met andere regionaal georganiseerde partners zoals scholen.

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs en moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen om een positieve basis te leggen voor hun toekomst. Door zich te ontplooiën en onderwijs te volgen, worden zij toegerust om deel te nemen aan de samenleving en vergroten zij de kans op een arbeidsplek die aansluit bij hun talenten en interesses.

Medewerkers van het RBL zetten zich elke dag met hart en ziel in om schoolverzuim en thuiszitten tegen te gaan, schooluitval te voorkomen en jongeren te begeleiden naar een positieve, zelfstandige toekomst. Dit doen zij samen met jongeren, ouders, onderwijs, jeugdhulp en andere relevante partijen. Hierin is maatwerk essentieel. Elke jongere heeft zijn of haar eigen verhaal. De oplossing die voor de ene jongere passend is, is dat niet altijd voor de ander. Natuurlijk is het RBL bij het behalen van deze doelen afhankelijk van de jongere zelf, ouders en netwerkpartners.

Het RBL is constant in ontwikkeling. Zo is in het vorig schooljaar de landelijke methodische aanpak schoolverzuim geïmplementeerd, het interne proces bij absoluut verzuim verbeterd en gaan medewerkers van het RBL vanaf afgelopen schooljaar bij alle vsv'ers op huisbezoek wanneer ze niet op een andere manier te bereiken zijn. Ook is de naam 'leerplichtambtenaar' vervangen door 'consulent leerplicht', om slechts een paar voorbeelden te noemen. Deze cultuur van continu verbeteren en openstaan voor vernieuwing juich ik enorm toe.

In dit jaarverslag geeft het RBL inzicht in de belangrijkste cijfers en trends. Zo daalt het verzuim in de regio en ligt het aantal *officiële* thuiszitters laag, maar zijn er wel veel kinderen die *geoorloofd* niet naar school gaan. Bij voortijdig schoolverlaters valt op dat het RBL steeds meer jongeren bereikt, maar dat jongeren relatief vaker hun eigen weg kiezen. In het jaarverslag vindt u de duiding bij deze en andere ontwikkelingen en de voornemens en acties die het RBL eraan koppelt.

Ik ga er vanuit dat dit jaarverslag u een goed inzicht geeft in de activiteiten van het RBL en de resultaten die zij bereikt hebben.

Fred van Trigt
Lid Dagelijks Bestuur Holland Rijnland
Portefeuillehouder voor het Regionaal Bureau Leerplicht

Inhoud

Inleiding.....	3
Doelstelling 1 - Wij dragen bij aan het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim.....	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Flink minder verzuim in de regio.....	5
1.3 Verzuimrecidive daalt.....	5
1.4 Regionale verschillen zijn klein.....	6
1.5 Verzuim van minderjarigen.....	6
1.5.1 Flink minder spijbelverzuim geconstateerd.....	6
1.5.2 Minder vaak HALT en PV.....	7
1.6 Verzuim van meerderjarigen.....	8
1.6.1 Verzuim leidt vaker tot uitschrijven.....	8
Doelstelling 2 - Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitters.....	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Minder absoluut verzuim in de regio.....	9
2.3. Ook langdurig relatief verzuim neemt af.....	10
2.4 Thuiszitters – what’s in a name?.....	10
2.5 Meer vrijstellingen.....	11
2.5.1 Aandachtspunt: vrijstellingen op basis van psychische en lichamelijke gronden.....	11
2.5.2 Ook vrijstellingen op basis van onderwijs in het buitenland verdienen aandacht.....	12
2.6 Veel risicoleerlingen.....	12
Doelstelling 3 - Wij dragen bij aan het tegengaan van voortijdig schoolverlaten.....	14
3.1 Inleiding.....	14
3.2 Meer uitstromers MBO.....	14
3.3 Terugdringen van voortijdig schoolverlaten.....	16
3.3.1 RBL bereikt meer vsv’ers.....	16
3.3.2 Aantal begeleidingstrajecten neemt af.....	16

Inleiding

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs. Door het volgen van onderwijs kunnen jeugdigen zich ontplooiën en ontwikkelen. Door het behalen van een startkwalificatie voldoen zij aan het minimale niveau dat nodig is om een goede kans te maken op de arbeidsmarkt en mee te doen in de samenleving. De missie van het RBL is het waarborgen van het recht op onderwijs van 5- tot 23-jarigen. Deze missie komt als hoofddoelstelling terug in het "Beleidsplan Leerplicht en RMC 2018-2022" dat gemeenten hebben vastgesteld: *alle jongeren tussen de 5 en 23 jaar die daartoe in staat zijn, volgen onderwijs tot zij een startkwalificatie hebben behaald*. Wanneer het recht op onderwijs in het gedrang komt – bijvoorbeeld door een gebrek aan aanbod – heeft het RBL een belangrijke signaalfunctie.

De juridische kaders waarbinnen het Regionaal Bureau Leerplicht Holland Rijnland (RBL) opereert zijn de Leerplichtwet (voor minderjarigen) en de RMC-wetgeving (voor meerderjarigen):

Leerplichtwet

Alle kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 15 jaar die in Nederland wonen, zijn leerplichtig. Zij moeten ingeschreven zijn op de school en onderwijs volgen op de school waar ze staan ingeschreven. De leerplicht duurt tot en met het einde van het schooljaar waarin het kind 16 jaar wordt. Met de kwalificatieplicht wordt de leerplicht verlengd tot de dag dat de leerling een startkwalificatie heeft gehaald, of tot de dag waarop de leerling 18 jaar wordt. Een startkwalificatie is (minimaal) een vwo-diploma, havo-diploma of een mbo-diploma op niveau 2 of hoger.

RMC-wetgeving

Naast de leerplichtwet voert het RBL de RMC-functie uit. Deze staat voor 'Regionale Meld- en Coördinatiefunctie' voortijdig schoolverlaten. Het betreft hier jongeren van 18 tot 23 jaar. Doel van de RMC-wetgeving is het scheppen van voorwaarden voor jongeren om de voor hen hoogst haalbare en meest passende onderwijs- en/of arbeidsmarktpositie te bereiken. De RMC-functie omvat drie taken:

- Zorgdragen voor goede registratie van alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben.
- In beeld brengen en begeleiden van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, werk of een combinatie daarvan.
- Coördineren en initiëren van samenwerking tussen partijen die te maken hebben met deze jongeren en het onderhouden van dit netwerk.

Leeswijzer

In dit jaarverslag rapporteert het RBL over haar inzet in afgelopen schooljaar. Het verslag is gestructureerd langs de volgende doelstellingen. We rapporteren hierbij over onze inzet en geven de belangrijkste trends in de regio en in uw gemeente weer.

1. Wij dragen bij aan het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim
2. Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitters
3. Wij dragen bij aan het tegen gaan van voortijdig schoolverlaten

Het is belangrijk te realiseren dat slechts een zeer beperkt deel van de kinderen en jongeren in uw gemeenten in contact komt met het RBL. Het grootste gedeelte van hen gaat 'gewoon' naar school. Van de ruim 90 duizend kinderen en jongeren (5 tot 23) in de regio zijn er vorig jaar slechts 4% in aanraking gekomen met leerplicht of RMC. Dit plaatst één en ander in perspectief.

Doelstelling 1 - Wij dragen bij aan het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim

1.1 Inleiding

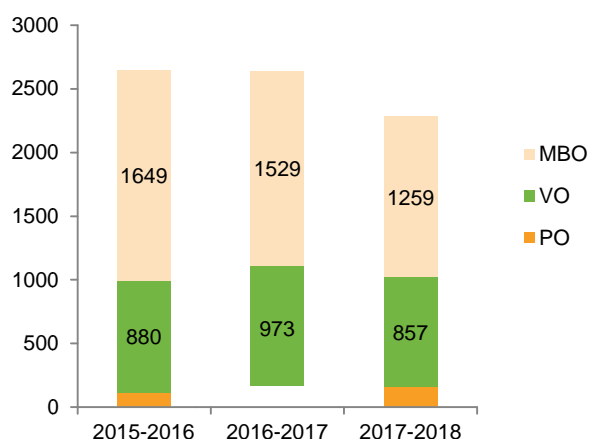
Uit onderzoek¹ blijkt dat kinderen die vaak verzuimen van school een grotere kans hebben om uit te vallen. Dat indirect doel, het voorkomen van schooluitval, is de belangrijkste reden dat het RBL zich inzet voor het terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim. Daarnaast is er een direct doel: het tegengaan van schoolverzuim is op zichzelf een wettelijke taak van het RBL.

De eerste verantwoordelijkheid voor het aanpakken van verzuim ligt bij de school. Pas als een leerling vaker ongeoorloofd verzuimt (minimaal 16 uur in vier weken) kan het RBL aan zet zijn. De school meldt het verzuim en geeft daarbij aan of actie gewenst is. Via DUO komt de melding bij het RBL binnen. Het RBL stemt af met school en gaat met de leerling en zijn ouder(s)/ verzorgers in gesprek om de reden van het verzuim te bepalen. Verzuim kan namelijk een signaal zijn van achterliggende problematiek. In alle gevallen gaat het RBL samen met de leerling, zijn ouders/verzorgers en eventueel andere instanties op zoek naar een oplossing. Samen worden afspraken gemaakt om het verzuim te stoppen. Het RBL volgt altijd de voortgang zodat de leerling zo snel mogelijk weer volledig meedraait op school. Het RBL handhaaft alleen als dit een positief effect heeft op de jongere of zijn ouders.

Lang niet alle verzuimmeldingen leiden tot een gesprek met RBL. Zo is vaak sprake van dubbele of herhaalmeldingen of geeft school aan dat actie vanuit het RBL niet gewenst is. Soms voldoet de melding niet aan de voorwaarden, bijvoorbeeld omdat er sprake is van ziekteverzuim. Het verzuim dat daadwerkelijk *geconstateerd* wordt ligt daarom flink lager dan het aantal verzuimmeldingen. In de grafiek linksonder ziet u het totaal aantal verzuimmeldingen, rechtsonder het *geconstateerd* verzuim per schoolsoort.

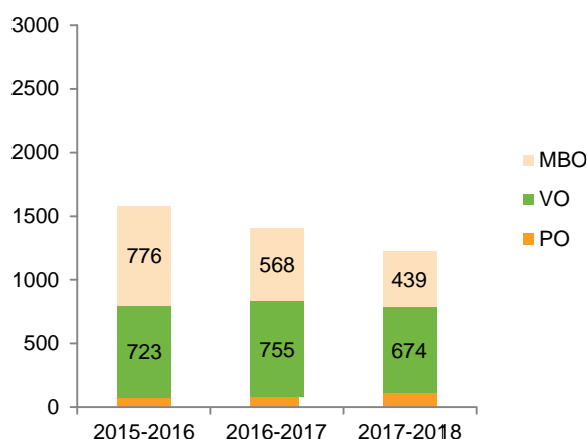
Minder verzuimmeldingen, met name vanuit het MBO...

Aantal gemelde leerlingen per schooljaar en schoolsoort

...en daarmee ook flink minder constatering

Geconstateerd verzuim per schooljaar en schoolsoort

¹ Hartkamp, J. P. (2005). Monitor voortijdig schoolverlaten Rotterdam 2005: 4e - metingschooljaar 2003/2004. Amsterdam: Desan Research Solutions.

1.2 Flink minder verzuim in de regio

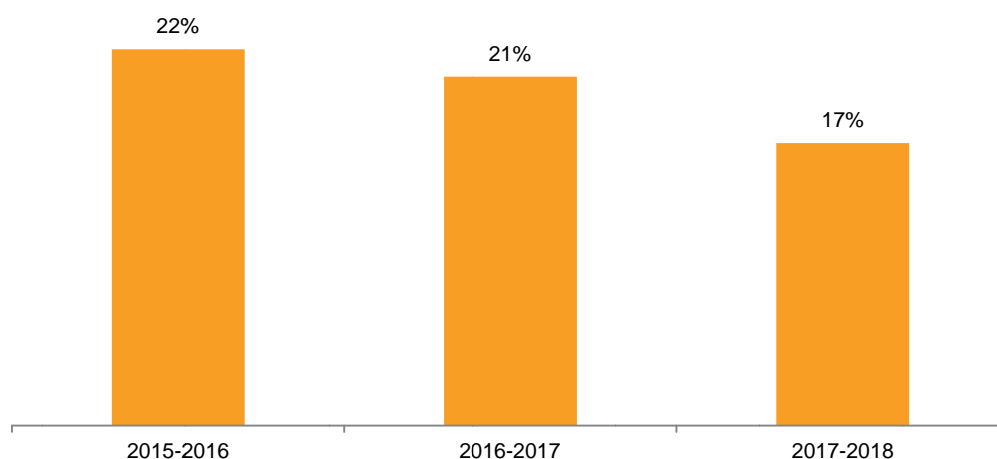
Het totaal aantal verzuimmeldingen in de regio is het afgelopen schooljaar flink afgenomen. Hierdoor daalt ook het aantal verzuimconstateringen. Vooral de dalende trend bij het MBO valt op. Waar wij twee jaar terug bijna 800 constateringen van MBO-verzuim deden, waren dat er in het afgelopen schooljaar nog niet eens 450. De vraag is of er echt zoveel minder wordt verzuimd op het MBO. Waarschijnlijk spelen er andere zaken mee die het melden beïnvloeden. Op mboRijnland is bijvoorbeeld het verzuimportaal vernieuwd. In dit nieuwe portaal kunnen jongeren zich relatief makkelijk ziek melden. Dit heeft er waarschijnlijk toe geleid dat jongeren die voorheen *ongeorloofd* afwezig waren, dit jaar *geoorloofd* afwezig zijn. Het RBL heeft de onbedoelde effecten van het verzuimportaal dit jaar aangekaart bij mboRijnland. MboRijnland ziet dezelfde ontwikkeling en neemt hier voor volgend schooljaar actie op, door eerder naar de GGD door te verwijzen bij ziekteverzuim. Het RBL legt jaarlijks schoolbezoeken af. Hier motiveren en instrueren we scholen om tijdig en correct te melden. Wanneer verzuimcijfers sterk oplopen of juist dalen is dit vanzelfsprekend onderwerp van gesprek.

1.3 Verzuimrecidive daalt

In de gesprekken met jongeren proberen onze consultants en casemanagers de oorzaak van het verzuim boven tafel te krijgen en een oplossing te zoeken. Deze gesprekken zijn onze mogelijkheid om het gedrag van de jongere en/of ouders te beïnvloeden. Wat we willen: de jongere na een eerste gesprek niet nogmaals terugzien als verzuimer. De verzuimrecidive is daarom één van de belangrijkste indicatoren om de impact van ons werk te monitoren. Het goede nieuws is dat deze verzuimrecidive licht daalt. Zo'n één op de zes verzuimers (17%) zagen we vorig schooljaar meerdere keren terug. Twee jaar terug was dat nog meer dan één op de vijf (22%).

Verzuimrecidive daalt gestaag

Welk aandeel geconstateerde verzuimers zien we in hetzelfde schooljaar vaker terug?

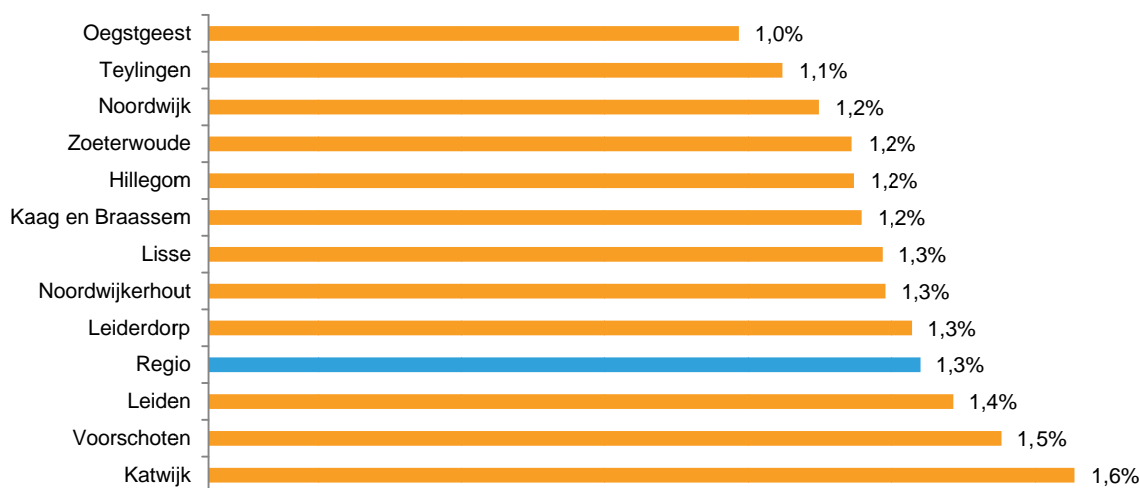

1.4 Regionale verschillen zijn klein

Van elke honderd jongeren in de regio is er gemiddeld één waarbij het RBL verzuim constateert. De verschillen tussen gemeenten zijn hierbij klein. In Oegstgeest (1,0%) en Teylingen (1,1%) is het aandeel verzuimende jongeren het laagst, in Katwijk (1,6%) en Voorschoten (1,5%) het hoogst. Verklaringen voor deze verschillen zijn niet eenvoudig te geven. In alle gemeenten daalt het verzuimpercentage. Zoals eerder gezegd is dat met name het gevolg van het dalende aantal verzuimmeldingen.

Jongeren uit Oegstgeest en Teylingen verzuimen het minst

Aandeel jongeren 5 tot 23 waarbij verzuim werd geconstateerd in 2017-2018

1.5 Verzuim van minderjarigen

Het wettelijk kader voor verzuim bij minderjarigen is anders dan bij meerderjarigen. Dit wettelijk kader biedt het RBL bij minderjarigen zowel een indirect (voorkomen van schooluitval) als een direct doel (tegengaan van verzuim). Bij meerderjarigen is er geen wettelijke verplichting om naar school te gaan. Het tegengaan van verzuim bij 18-plussers heeft dus alleen een indirect doel (voorkomen van schooluitval). Meer hierover in hoofdstuk 3 – 'voorkomen en terugdringen van voortijdig schoolverlaten'

De verschillen in doelstellingen betekent dat de aanpak en wijze van afdoening van het schoolverzuim verschilt. Daarbij verschillen de schoolsoorten: bij verzuim van meerderjarigen gaat het vrijwel altijd om verzuim op het MBO, terwijl verzuim van minderjarigen hoofdzakelijk op het VO plaatsvindt. De partners in de aanpak zijn dus anders. In de volgende paragrafen lichten wij enkele opvallende trends toe als het gaat om verzuim van minderjarigen en meerderjarigen:

1.5.1 Flink minder spijbelverzuim geconstateerd

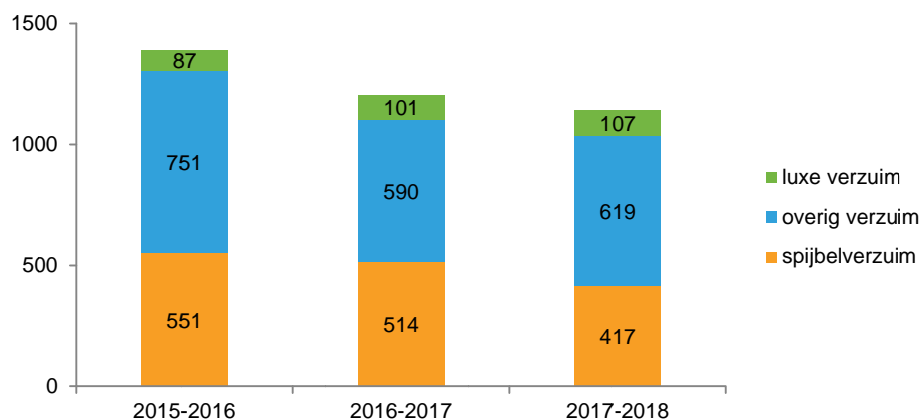
Bij minderjarigen onderscheiden we 3 typen verzuim:

- **Luxe verzuim:** op vakantie gaan buiten de schoolvakantie zonder toestemming van school.
- **Spijbelverzuim:** herhaaldelijk te laat komen of afwezig zijn, waarbij er geen sprake is van achterliggende problematiek. Bij spijbelverzuim tot 60 uur kan als sanctie een Halt-maatregel worden opgelegd
- **Overig verzuim:** verzuim dat niet onder spijbelverzuim en luxe verzuim valt. Dit verzuim hangt vaak samen met achterliggende problemen van de leerling. Zo kan een leerling regelmatig verzuimen omdat hij of zij binnen het gezin zorgtaken op zich neemt waardoor onvoldoende tijd voor school overblijft.

Veel mensen associëren leerplicht met 'luxeverzuim': het op vakantie gaan buiten de schoolvakanties. Dit type verzuim vormt echter maar een zeer klein deel (6%) van alle verzuimmeldingen 18- min. Het RBL houdt zich meer bezig met 'spijbelverzuim' en 'overig verzuim'. Het afgelopen jaar is er flink minder spijbelverzuim geconstateerd. Het overig en luxeverzuim is ruwweg gelijk gebleven.

Minder spijbelverzuim geconstateerd

Geconstateerd verzuim per type, minderjarigen

Vooraf bij minderjarigen die op het MBO Rijnland zitten wordt minder spijbelverzuim geconstateerd. Als eerder genoemd zetten wij vraagtekens of deze kinderen echt minder spijbelen. Het nieuwe verzuimportaal speelt daar vermoedelijk een belangrijke rol. Ook op scholen voor Voortgezet Onderwijs constateren wij minder spijbelverzuim. De verklaring voor deze daling is moeilijker te geven. Wij hebben geen aanwijzingen dat het meldgedrag van deze scholen is veranderd. Onze regio is in ieder geval geen uitzondering. Ook landelijk daalt het spijbelverzuim de laatste jaren².

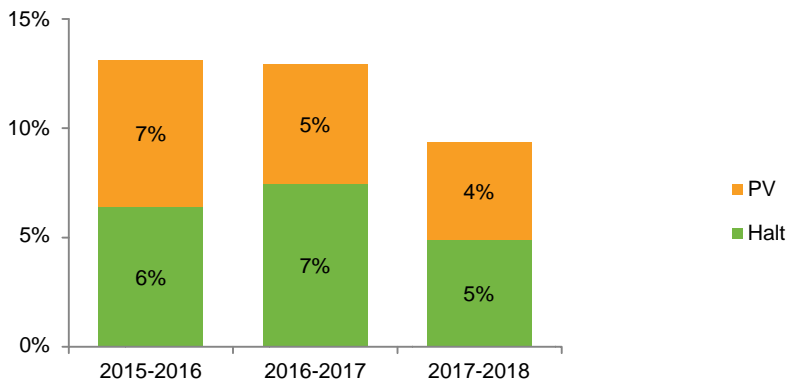
1.5.2 Minder vaak HALT en PV

Het RBL werkt sinds 2017 met de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS). Kenmerkend voor de methodiek is de sterkere nadruk op preventie en vrijwillige jeugdhulp als middel om verzuim tegen te gaan. De strafrechtelijke route wordt slechts ingezet indien andere middelen zijn uitgeput. De implementatie van de MAS is terug te zien in de afhandelingen van het verzuim. De strafrechtelijke routes van een Halt-verwijzing of een Proces-Verbaal worden minder vaak ingezet. Bovendien is er relatief minder spijbelverzuim, en juist bij spijbelverzuim worden Halt en PV ingezet.

² <https://www.nji.nl/Cijfers-schoolverzuim>

Minder spijbelverzuim en implementatie MAS leiden tot minder handhaven

Aandeel geconstateerd verzuim dat leidt tot HALT of PV, minderjarigen

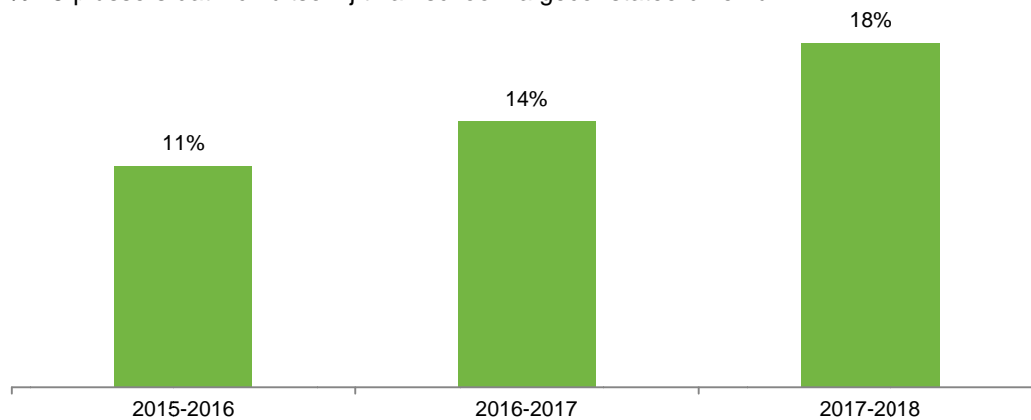
1.6 Verzuim van meerderjarigen

1.6.1 Verzuim leidt vaker tot uitschrijven

Verzuimende meerderjarigen zonder startkwalificatie zitten meestal op het MBO. Bij de afhandelingen van dit type verzuim is een duidelijke trend zichtbaar: deze jongeren worden relatief vaker uitgeschreven van de opleiding. In deze regio is afgesproken dat mbo-instellingen het RBL benaderen voordat er uitgeschreven wordt. Regelmatig gebeurt dit via een verzuimmelding waarin aangegeven wordt dat de jongere uitgeschreven gaat worden. De verzuimmelding is een middel om vóór uitval in contact te komen met de jongere. Daarom moet het stijgende percentage uitschrijvingen na een verzuimmelding in verband worden gezien met het stijgende percentage jongeren dat we vóór uitschrijving in beeld hebben. Dit percentage stijgt. Hier wordt in paragraaf 3.2 verder op ingegaan.

Verzuim bij meerderjarigen relatief vaker gevolgd door uitschrijving van school

% 18-plussers dat zich uitschrijft van school na geconstateerd verzuim

Doelstelling 2 - Wij dragen bij aan het terugdringen van thuiszitters

2.1 Inleiding

Kinderen die langdurig ongeoorloofd verzuimen noemen we ‘thuiszitters’, volgens de landelijk afgesproken definitie. Soms hebben deze kinderen geen schoolinschrijving (‘absoluut verzuim’), soms ook wel (‘langdurig relatief verzuim’). Landelijk krijgt het terugdringen van ‘thuiszitters’ veel aandacht. Een aantal jaren terug is het thuiszitterspact gesloten, waarin de ambitie wordt neergelegd om het aantal thuiszitters dat langer dan drie maanden thuiszit terug te dringen. Thuiszittersproblematiek speelt op alle schoolniveaus, maar in dit hoofdstuk beperken we ons tot kinderen met als (laatste) schoolinschrijving primair of voortgezet onderwijs, óf helemaal geen laatste schoolinschrijving (bijv. asielzoekers). Thuiszitters die als laatste schoolinschrijving MBO hadden, zijn de facto ‘voortijdig schoolverlaters’. Deze komen in hoofdstuk drie aan bod.

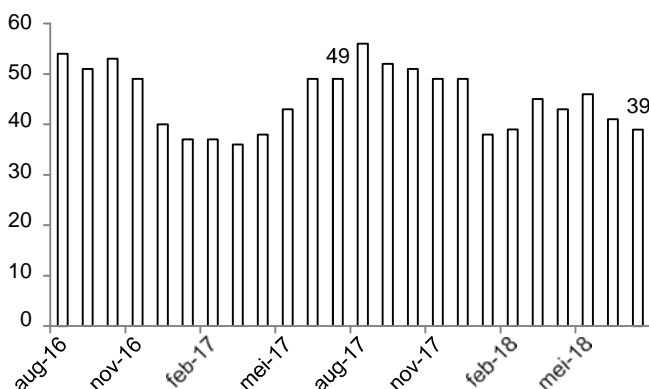
2.2 Minder absoluut verzuim in de regio

Kinderen die niet ingeschreven staan op een school heten ‘absoluut verzuimers’ – tenzij er sprake is van een vrijstelling. Absoluut verzuim kan verschillende oorzaken hebben. Vaak is onduidelijkheid over welke onderwijsplek het meest passend is voor een kind. Soms is er wachtlijstproblematiek. De afgelopen twee jaar schommelt het aantal kinderen zonder schoolinschrijving op het Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs (VO) (incl. praktijk- en speciaal onderwijs) zo rond de 50. Vergeleken met een jaar terug is het absoluut verzuim op het PO en VO licht dalende (van 49 naar 39 kinderen). De landelijke cijfers over het schooljaar 2017-2018 zijn nog niet bekend. Over het schooljaar 2016-2017 was er ook landelijk sprake van een daling van het absoluut verzuim.

Het RBL heeft het afgelopen schooljaar flink ingezet om absoluut verzuim tegen te gaan en de duur van het absoluut verzuim te verkorten. Met behulp van een Lean-traject zijn processen grondig onder de loep genomen. Dit heeft erin geresulteerd dat we sneller en adequater kunnen handelen. Wij verwachten dat dit in het huidige schooljaar verder zijn vruchten zal afwerpen.

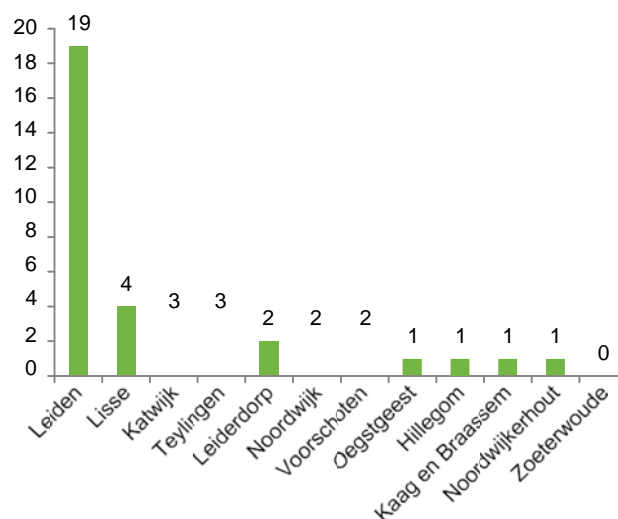
Minder absoluut verzuim dan jaar terug

Aantal absoluut verzuimers (excl. laatste schoolinschrijving: MBO) op meetmoment

Absoluut verzuim per gemeente

Laatste schoolinschrijving: PO, VO of SO, peilmoment juli 2018

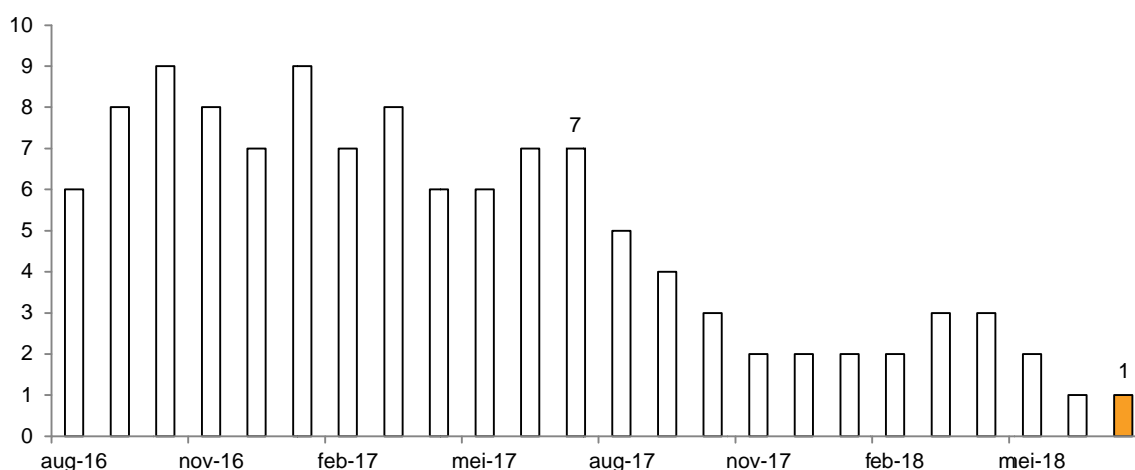

2.3. Ook langdurig relatief verzuim neemt af

In de regio ging in juli 2018 slechts één leerling langdurig (langer dan vier weken) ongeoorloofd niet naar school. In juli 2017 waren dit er nog zeven. De daling van het aantal langdurig relatief verzuimers gaat zeker niet altijd gepaard met terugkeer naar school. Sommige van de ex-langdurig relatief verzuimers zijn inmiddels *geoorloofd* afwezig, omdat er sprake is van complexe problematiek.

Aantal langdurig relatief verzuimers flink gedaald

Aantal LRV'ers in regio op meetmoment

2.4 Thuiszitters – what's in a name?

Naast de 40 'officiële' thuiszitters (1 langdurig relatief verzuimer en 39 absoluut verzuimers) in juli 2018 waren er op dat moment nog ruim 400 andere kinderen die langdurig niet naar school gingen. Dit zijn kinderen met een vrijstelling op basis van psychische en lichamelijke gronden of kinderen die langdurig geoorloofd verzuimen ('risicoleerlingen'). Bij deze kinderen is er vrijwel altijd sprake van psychische of psychiatrische problematiek, waardoor schoolgang – zelfs op speciale scholen – wordt gehinderd. Beide groepen zijn groot in vergelijking met de 'officiële' thuiszitters.

Het RBL wil dat alle kinderen hun recht op onderwijs kunnen verzilveren. Met de invoering van het passend onderwijs is het doel dat – waar mogelijk – elk kind onderwijs volgt. De verschillen tussen kinderen in die verschillende definities blijken in de praktijk vaak klein: zoals eerder gezegd veranderen kinderen die eerst als 'langdurig relatief verzuimers' geregistreerd stonden, later soms in 'risicoleerlingen'. Aan het thuiszitten zelf verandert echter niets.

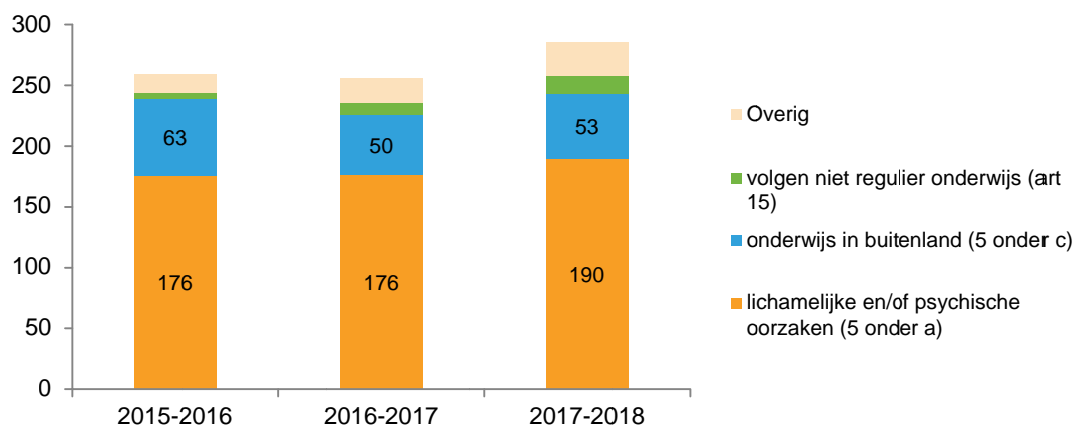
Mede daarom rapporteert het RBL in dit jaarverslag ook over risicoleerlingen, hoewel zij formeel onder de verantwoordelijkheid van de scholen en samenwerkingsverbanden vallen. Het RBL is wel continu in gesprek met de samenwerkingsverbanden en de scholen over een passende oplossing voor deze leerlingen. In paragraaf 2.6 wordt dieper ingegaan op risicoleerlingen en de rol van het RBL.

2.5 Meer vrijstellingen

Terwijl het aantal officiële thuiszitters afneemt, is het aantal kinderen met een vrijstelling weer iets opgelopen vorig schooljaar. Deze toename zit met name bij de vrijstellingen op basis van psychische en lichamelijke gronden (5 onder a). Dit beeld past overigens in de landelijke trend: over 2017/2018 zijn nog geen landelijke cijfers bekend, maar in het schooljaar 2016-2017 was er ook landelijk sprake van een toename.

Aantal vrijstellingen neemt weer toe

Uitstaande vrijstellingen op meetmoment juli, per jaar

2.5.1 Aandachtspunt: vrijstellingen op basis van psychische en lichamelijke gronden

Met de invoering van het passend onderwijs is het doel het aantal vrijstellingen op basis van lichamelijke of psychische gronden te doen dalen. Dit doel is in onze regio vorig jaar niet behaald: het aantal van dit soort vrijstellingen is juist verder opgelopen.

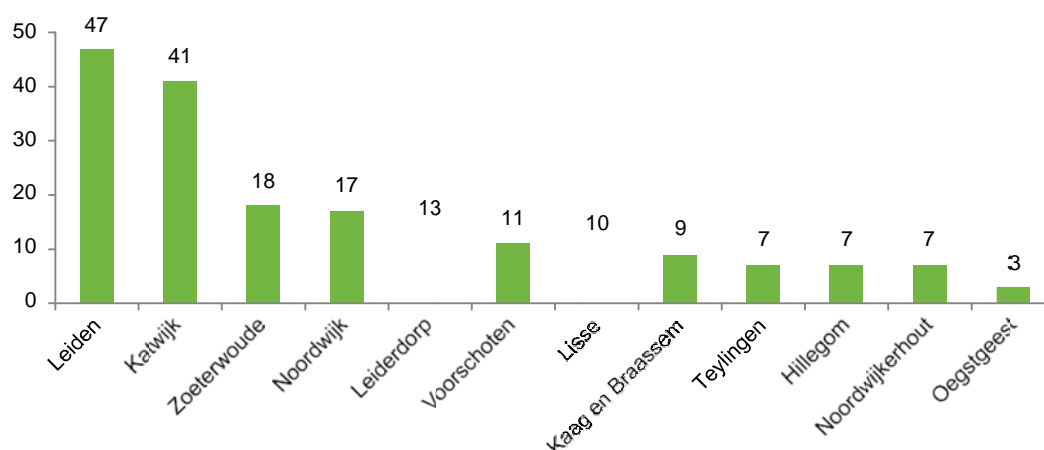
In juli 2018 gingen er in onze regio 190 kinderen niet naar school vanwege een vrijstelling op basis van psychische of lichamelijke gronden. Soms is een vrijstelling, al dan niet voor de duur van de leerplicht niet te voorkomen. Ruim de helft van deze kinderen woont in/gaat dagelijks naar een instelling. Velen van hen hebben een vrijstelling voor de duur van de leerplicht. Het zijn kinderen die ernstig verstandelijk en/of meervoudig lichamenlijk beperkt zijn. Deze groep is op geen enkele wijze in staat tot het volgen van onderwijs – zelfs niet voor een paar uur per week.

Soms echter zou een kind die nu een vrijstelling heeft wel onderwijs kunnen volgen, al was het maar een paar uur per week 'op locatie'. Om maatwerk te kunnen realiseren voor deze kinderen is de 'variawet' ingevoerd. Als gevolg van deze wetwijziging kunnen leerlingen vanaf 1 augustus 2018 tijdelijk geheel of gedeeltelijk op een andere plaats dan school onderwijs volgen, terwijl de leerling wel blijft ingeschreven. Soms gaat het om een (kortdurende) behandeling in de jeugdzorg en soms om een leerling die tijdelijk thuis blijft. In alle gevallen dient de school ervoor te zorgen dat er in het kader van het ontwikkelingsperspectief met ouders afspraken gemaakt worden over het onderwijsaanbod, de toetsing, de begeleiding door de school en de beoogde duur. Deze afspraken zijn zoveel mogelijk tijdelijk en gericht op terugkeer naar school. Eventueel worden er ook afspraken gemaakt over de inzet van jeugdzorg (integraal arrangeren). Deze afspraken worden vervolgens door het schoolbestuur voorgelegd aan de Inspectie van het Onderwijs en gaan in wanneer de inspectie hiermee instemt.

De variawet biedt dus mogelijkheden om het aantal vrijstellingen 5 onder A verder terug te dringen. Het RBL wil vanuit onze rol kinderen met een vrijstelling 5 onder A beter in kaart brengen en proactief schakelen met ouders en partners (instellingen, samenwerkingsverbanden, gemeenten, JGT's) om te onderzoeken of (deels) onderwijs volgen op welke manier dan ook mogelijk te maken is. Vanzelfsprekend zijn wij hierbij afhankelijk van het aanbod dat er al bestaat óf eventueel te realiseren is. Hieronder ziet u het aantal vrijstellingen 5 onder A per gemeente. In sommige gemeenten (zoals Leiderdorp, Zoeterwoude, Noordwijk) is het aantal relatief hoog omdat in deze gemeenten instellingen staan waar kinderen wonen.

Vrijstellingen 5 onder A per gemeente

Aantal vrijgestelden op basis van psychische en lichamelijke oorzaken, peilmoment
juli 2018

2.5.2 Ook vrijstellingen op basis van onderwijs in het buitenland verdienen aandacht

Ook het aantal vrijstellingen op basis van onderwijs in het buitenland is weer iets opgelopen. Deze vrijstelling is ooit ingevoerd om het kinderen in de grensstreek mogelijk te maken om onderwijs in Duitsland of België te volgen. De laatste jaren wordt deze ook vaak gebruikt door ouders die hun kinderen (tijdelijk) verder weg op school laten gaan. Het kan hier om expats gaan, maar ook om inwoners met een migratie-achtergrond. De laatste groep vraagt vaak jaar op jaar een dergelijke vrijstelling aan. Het RBL wil het komende schooljaar strakker gaan sturen op de voorwaarden voor het toekennen van de vrijstelling 5 onder C. Zo zullen wij strenger toezien op het tijdig aanvragen van de vrijstelling (vóór 1 juli) en het aanleveren van bewijsstukken. Het is van belang dat kinderen onderwijs volgen, ook als ze tijdelijk in het buitenland wonen, zodat ze weer makkelijk kunnen aansluiten bij onderwijs en/of werk nadat ze teruggekeerd zijn in Nederland.

2.6 Veel risicoleerlingen

Het totaal aantal 'risicoleerlingen' in de regio schatten wij momenteel op zo'n 170. Dit is een schatting, omdat wij voor actuele data over risicoleerlingen afhankelijk zijn van samenwerkingsverbanden. Op dit moment is er nog geen reguliere uitwisseling van data. Dit is wel iets waar het RBL dit jaar op wil inzetten.

Risicoleerlingen zijn kinderen die langdurig (minimaal vier weken) *geoorloofde* verzuimen met risico op schooluitval. Velen van hen zijn niet in staat om naar school te gaan. Anderen zitten in een zorgtraject dat als vervanging dient voor onderwijs, en een kleine groep is langdurig geschorst.

Bij sommige risicoleerlingen zijn wij nauw betrokken, bij andere minder. Altijd werken wij nauw samen met scholen, samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs in de regio, interne partners binnen Holland Rijnland (TWO en Strategische Eenheid), JGT's, JGZ, Go voor Jeugd en andere partners, om risicoleerlingen zo snel mogelijk naar school terug te begeleiden. Al jaren wordt er samengewerkt om passende oplossingen voor deze kinderen te realiseren, bijvoorbeeld met onderwijszorgarrangementen. Het RBL heeft hier met name een signaalfunctie.

In het Thuiszitterspact krijgt - naast het *terugdringen van het aantal thuiszitters* - ook *het minimaliseren van de duur van het thuiszitten* prioriteit. Het streven is dat *geen enkel kind* langer dan 3 maanden thuis zit zonder passend aanbod van onderwijs, zorg, of een combinatie. Juist bij complexe thuiszittersproblematiek (het gaat hierbij feitelijk niet om officiële 'thuiszitters', maar om risicoleerlingen) blijkt het gebrek aan regie vaak een factor die het thuiszitten

verlengt. In 2018 hebben gemeenten een voorstel aangenomen om – waar er geen duidelijke regiehouder is - de rol van procesregisseur bij het RBL te leggen. Het gaat hierbij zowel om langdurig ongeoorloofd als langdurig geoorloofd verzuim. Door partnerorganisaties vanuit een neutrale rol te ondersteunen en tegelijkertijd strakker op het proces te sturen wil het RBL een bijdrage leveren uit de opgave aan het thuiszitterspact.

Waar houdt het RBL zich zoal mee bezig? Voorbeeld 1: Sara

Sara (16 jaar) woont met haar moeder in Nederland. In mei 2017 ontstaan problemen in het gezin en vindt de familie het beter als zij een tijdje bij haar vader in Marokko gaat verblijven. Moeder maakt zich ernstige zorgen over het gedrag van haar dochter. Zij hoopt dat Sara beter naar haar zou gaan luisteren na een periode bij familie in Marokko. Sara vertrekt naar Marokko en kan haar derde jaar VMBO niet af maken.

Op grond van de schoolinschrijving van de school in Marokko geeft het RBL een tijdelijke vrijstelling 'school in het buitenland' af. Hierbij wordt afgesproken dat moeder contact opneemt als Sara weer terugkomt naar Nederland. Sara komt in november 2017 terug uit Marokko.

Sara moet weer naar school, maar het lukt niet een school te vinden. Terug naar de school waar zij zat, is volgens Sara en moeder geen optie. Sara is bang dat zij met de nek wordt aangekeken. Na een aantal gesprekken met Sara en haar moeder blijkt dat ze niet terug kan naar het VMBO, omdat op andere scholen in de omgeving geen plek is. Aanmelding bij de entree-opleiding lijkt de beste keus. Het RBL geeft Sara toestemming om te werken, totdat zij kan instromen op de entree in februari of augustus 2018. Op deze manier heeft Sara in ieder geval een zinnige dagbesteding en kan zij werkervaring opdoen.

Sara regelt zelf een baantje bij een supermarkt. Om Sara te helpen te helpen met de keuze voor een richting en de aanmelding bij het MBO wordt er door het RBL een zogenaamde 'pluscoach' aangevraagd. Moeder spreekt slecht Nederlands en kan hierin niet veel voor Sara betekenen. De pluscoach onderhoudt wekelijks contact met Sara en gaat samen met haar op zoek naar een werkplek in de zorg. Dat laatste blijkt niet makkelijk. Geholpen door de pluscoach maakt Sara de keus om te veranderen van richting. Ze meldt zich aan voor de opleiding Assistent Verkoop/Retail.

Na een moeilijke periode start Sara komend schooljaar bij de entree-opleiding. Na de start krijgt ze nog enkele maanden begeleiding van haar pluscoach.

* de naam Sara is niet de echte naam van deze jongere

Doelstelling 3 - Wij dragen bij aan het tegengaan van voortijdig schoolverlaten

3.1 Inleiding

Bij het tegengaan van voortijdig schoolverlaten werken veel verschillende partijen en mensen samen. Jongeren zijn natuurlijk eerst zelf verantwoordelijk voor hun schoolloopbaan. Ook hun sociale netwerk is een belangrijke factor. Daarnaast hebben docenten, mentoren en begeleiders op school een heel belangrijke rol. Zij hebben dagelijks contact met hun studenten. Door hun inzet, aandacht en inspiratie voorkomen zij voortijdige schooluitval.

Hier bovenop wordt in regionaal verband samengewerkt in het regionale vsv-programma '[Op naar de Finish!](#)'. Hierin werken scholen, gemeenten en het RBL samen om met extra inzet jongeren toch hun diploma te laten halen. Tenslotte heeft het RBL een taak bij voortijdig schoolverlaten. Door de verzuimaanpak (zie hoofdstuk 1) en vroegtijdige gesprekken op school, proberen wij schooluitval te voorkomen. Als jongeren toch willen of moeten stoppen met hun opleiding, helpen wij hen waar mogelijk naar een andere opleiding. Als een startkwalificatie niet haalbaar blijkt, begeleiden wij jongeren naar een zo passend mogelijk alternatief. Dit kan bijvoorbeeld werk zijn, maar ook hulpverlening of lokale projecten waar jongeren zich verder ontwikkelen. Gemeenten hebben op die manier ook een belangrijke rol bij voortijdig schoolverlaters. Het resultaat van al deze inzet wordt jaarlijks door het RBL gerapporteerd in de [vsv-analyse](#).

Voor de vsv-cijfers zijn wij afhankelijk van de data-levering door DUO. Pas in maart 2019 zijn de voorlopige cijfers over het schooljaar 2017-2018 bekend. In dit jaarverslag willen we echter toch een actueel beeld schetsen en rapporteren over onze inzet en resultaten in het vorige schooljaar. Daarom tonen wij in dit jaarverslag cijfers over *schooluitval*. Dit zijn andere cijfers als vsv-cijfers, want hier is geen rekening gehouden met jongeren die terugkeren naar het onderwijs. Ook hebben ze een zeer voorlopig karakter. Wel zijn ze een stuk actueler. Bovendien is de kwaliteit voldoende om tijdig grote trends te herkennen en bij te sturen waar dat nodig is.

3.2 Meer uitstromers MBO

Het aantal uitschrijvingen van het MBO ligt flink hoger dan vorig jaar. Vooral in de maanden april, mei en juni 2018 werden flink meer leerlingen uitgeschreven dan in dezelfde maanden in 2017. Een verklaring voor deze toename is dat mboRijnland dit schooljaar studenten onder de 18 jaar uitschrijft als zij niet meer deelnemen aan het onderwijs. Dit mag vanuit de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB): na een 8 weken durende inspanningsverplichting mag een MBO tot uitschrijving overgaan. Deze werkwijze werd al gebruikt door ID-college maar geldt nu voor heel mboRijnland. RMC-regio's Zuid-Holland Noord en Zuid-Holland Oost hebben samen met mboRijnland afspraken gemaakt over wat die inspanningsverplichting concreet inhoudt en wat we van elkaar mogen verwachten bij een uitschrijving van een 18-minner.

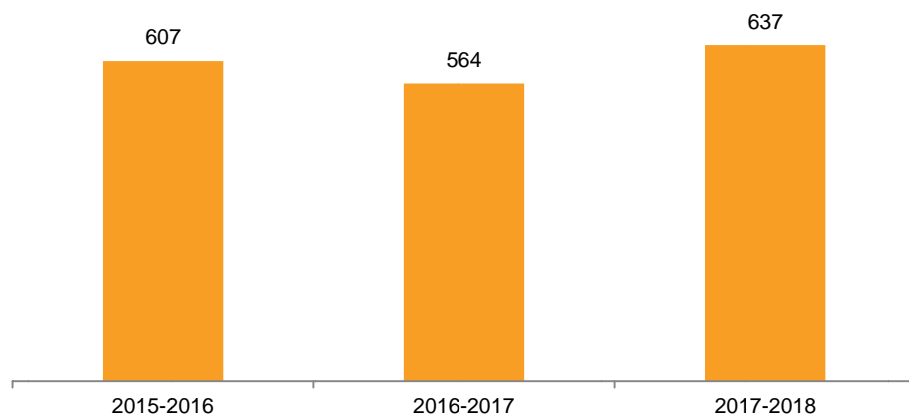
De grootste piek in uitstromers vindt altijd plaats in de maanden voor de zomer. Een deel van hen begint in augustus met een nieuwe opleiding, maar een ander deel wordt uiteindelijk vsv'er. Als RBL willen we vroegtijdig zicht hebben welke jongeren een nieuwe opleiding zullen starten en welke niet. Daarom hebben wij afgelopen jaar onderwijspartners gevraagd ons hierover vóór de zomer informeren. Dit lukt tot nu toe slechts deels, omdat onderwijsinstellingen jongeren niet meer weten te bereiken en zelf geen zicht hebben of jongeren bij een andere onderwijsinstelling aangemeld zijn. Het RBL wil het komende jaar met partners in gesprek of een overstapsysteem zoals bij de overstap VO-MBO gebruikt wordt, ook bij overstappers MBO-MBO ingevoerd kan worden. Door de invoering van dit systeem blijven jongeren beter in beeld.

Uitstroom leidt niet automatisch tot uitval

De toename in uitstromers hoeft niet automatisch te betekenen dat het aantal vsv'ers hoger zal uitvallen. Een deel van de uitstromers in april, mei en juni zal in augustus met een nieuwe opleiding beginnen. Deze herinschrijvingen zijn in deze cijfers nog niet zichtbaar. Zij komen pas na de peildatum van dit jaarverslag binnen.

Meer MBO-studenten vallen uit

Aantal uitvallers per schooljaar

Waarom stoppen jongeren met school?

Probleemfactoren bij uitval zijn meestal student-gebonden. Jongeren zijn niet meer gemotiveerd voor hun opleiding, ze hebben een verkeerde studiekeuze gemaakt of psychische oorzaken spelen een rol. Vaak speelt het onderwijs een rol. Zo geven leerlingen aan dat de kwaliteit van de opleiding en de organisatie niet goed is vinden leerlingen de opleiding niet meer interessant. Maar ook omgevingsfactoren kunnen van belang zijn, bijvoorbeeld problemen in de thuissituatie. Vaak speelt er niet één reden waarom jongeren uitvallen, maar is het een combinatie van verschillende factoren.

RBL zet in op voorkómen van voortijdig schoolverlaten

Voorkomen is beter dan genezen, zo gaat het gezegde. Daarom proberen onze casemanagers altijd zo vroeg mogelijk in het traject betrokken te zijn. Doelstelling is iedere jongere in ieder geval te spreken vóór uitval, om op deze manier alles op alles te kunnen zetten om uitval te voorkomen. Dit contact kan op verschillende manieren plaatsvinden. In een verzuimgesprek, op verzoek van de jongere zelf, op advies van de school, op verzoek van een zorg adviesteam of na 'Forward', een uniek trainingsprogramma dat het RBL samen met mboRijnland aanbiedt. Bij ruim 40% van de uitvallers is het RBL betrokken geweest in de periode vóór uitval. Dit percentage willen wij het komende schooljaar verder opschroeven. Dit willen wij realiseren door eerder ingeschakeld te worden bij jongeren die dreigen uit te vallen. Hiervoor willen we bijvoorbeeld experimenteren met een risicogerichte aanpak op het MBO. Hiervoor start in september een onderzoeksstagiair en werken we samen met RMC-regio's Haaglanden en Gouda/Alphen, mboRijnland en ROC Mondriaan.

Training 'Forward' biedt jongere perspectief

Het RBL biedt samen met mboRijnland het trainingsprogramma [Forward](#) aan. Dit is een intensief oriëntatie- en motivatieprogramma van drie weken voor jongeren die een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt. De doelgroep van Forward bestaat uit jongeren die uitgevallen zijn, maar ook jongeren die nog wel student zijn. Het grootste gedeelte van de jongeren die Forward volgden, zat nog op school.

Forward blijkt een succesvol programma bij het vinden van een goede studiekeuze. In het schooljaar 2017-2018 hebben 28 jongeren de training Forward afgerond. Via de nazorg blijven de jongeren in beeld. Hierdoor weten we dat bijna twee derde van de deelnemers (18) is aangenomen bij hun nieuwe opleiding en twee deelnemers nog in de aanmeldfase voor een opleiding zit. Verder zijn er acht jongeren aan het werk of hebben een tussenjaar genomen. De keuze voor een tussenjaar en werken is bij alle jongeren een bewuste keuze. Twee van de jongeren die een tussenjaar nemen en gaan werken hebben in juni 2018 hun startkwalificatie behaald.

3.3 Terugdringen van voortijdig schoolverlaten

Bij het *terugdringen* van voortijdig schoolverlaten (het gaat hier dus om jongeren die al uitgevallen zijn) focussen wij ons primair op de meest kwetsbare jongeren. Dit zijn jongeren met geen of beperkte verdiensten (verdiensten gemiddeld minder dan 300 euro per maand) en jongeren die geen uitkering ontvangen. Deze groep met zogenaamde 'Suwi status 1 of 2' bellen wij, of we gaan bij hen op huisbezoek (indien we geen telefoonnummer hebben). Jongeren met een 'grotere' baan (verdiensten gemiddeld meer dan 300 euro per maand) sturen we een brief. Bij jongeren die een uitkering ontvangen heeft de woongemeente van de jongere de regie.

Wanneer we jongeren bereiken, bieden we begeleiding aan. Dit houdt in dat we samen met hun netwerk op zoek gaan naar mogelijkheden die voor deze jongere passend zijn. Dit kan terugkeer naar onderwijs zijn, maar dat hoeft niet persé. Soms is werk of hulpverlening logischer. De begeleiding bestaat meestal uit een aantal gesprekken, waarbij we onderzoeken wat vervolgstappen kunnen zijn en andere partners betrekken waar nodig.

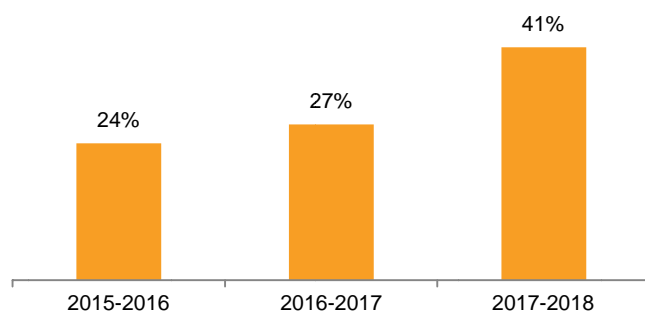
3.3.1 RBL bereikt meer vsv'ers

We hebben het afgelopen schooljaar extra ingezet om vsv'ers te bereiken door meer *outreaching* te werken met huisbezoeken. Dit begint zijn vruchten af te werpen. 41% van alle vsv'ers in de primaire doelgroep werden bereikt. Het gaat hier om jongeren die al lange tijd niet naar school gaan, maar ook om uitvallers in het afgelopen schooljaar zelf. Gezien het feit dat de laatste groep jongeren pas recent is uitgevallen, zal dit percentage de komende maanden alleen nog maar verder oplopen.

De lange termijndoelstelling is om iedere vsv'er binnen de doelgroep minimaal 1 keer per jaar te spreken. Daarom zullen wij de komende jaren de vsv-aanpak intensiveren.

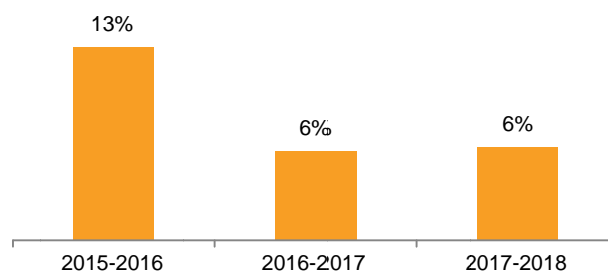
We bereiken meer vsv'ers...

% vsv'ers (Suwi 1 en 2) dat wordt bereikt

...maar dit leidt niet tot een toename aan trajecten

% vsv'ers (suwi 1 en 2) waarmee minimaal 1 begeleidingsgesprek is gevoerd

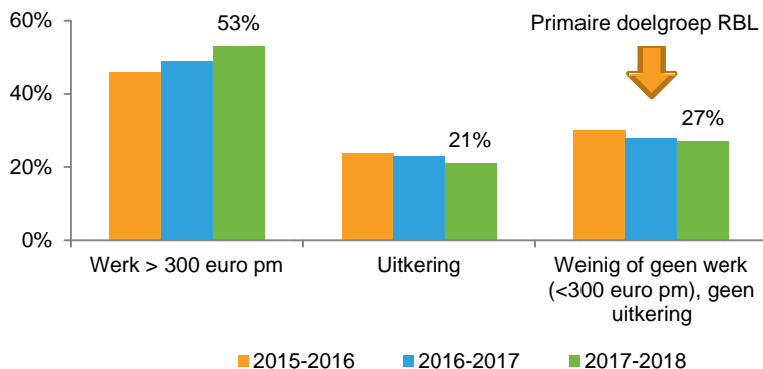

3.3.2 Aantal begeleidingstrajecten neemt af

Terwijl we meer vsv'ers bereiken, leidt dit niet tot een toename aan begeleidingstrajecten. Dat komt deels door de aantrekkelijke economie. Veel jongeren die we bellen of bezoeken blijken toch werk te hebben waarin zij zich verder willen ontwikkelen. Zij zijn niet geïnteresseerd in begeleiding. De groep die overblijft bestaat uit vsv'ers die er zelfs in deze economische omstandigheden niet in slagen om werk te vinden. Zeker de oud-vsv'ers in deze groep blijken zeer moeilijk om in beweging te krijgen. Zowel de afstand tot werk als de afstand tot onderwijs is groot. We willen de komende tijd onderzoeken op welke manier we deze jongeren 'meer kunnen bieden'. Hiertoe is het belangrijk de sociale kaart van de regio nog beter in beeld te brengen en de relatie met netwerkpartners te verstevigen. We willen bovendien meer aansluiten bij bestaande wijkgerichte netwerken. Dit schooljaar zullen we iemand vrijmaken om specifiek aan deze uitdagingen te gaan werken.

Steeds meer oud-vsv'ers hebben werk

Status van oud-vsv'ers

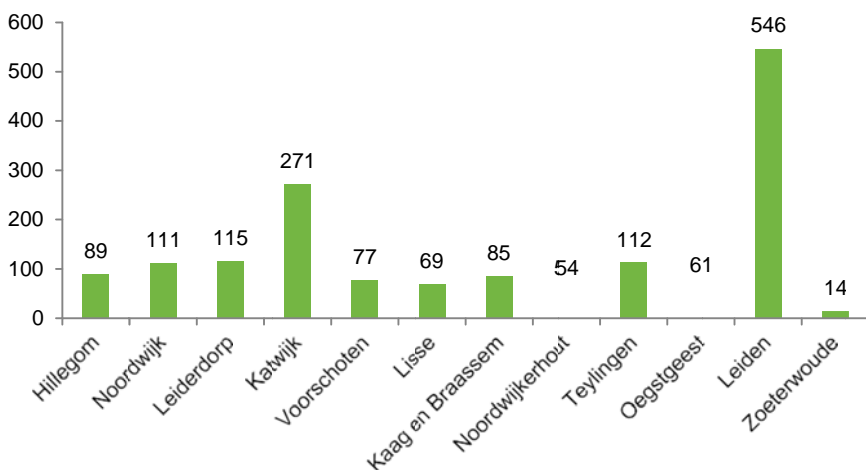

3.3.3 Oud voortijdig schoolverlaters in uw regio

Zoals aangegeven vormen vooral oud-vsv'ers een kwetsbare doelgroep. Omdat ze al lang geleden zijn uitgestroomd is hun afstand tot onderwijs vaak groot. Zonder startkwalificatie is hun positie op de arbeidsmarkt bovendien zwak. In de gemeenten Leiden en Katwijk wonen de meeste oud-vsv'ers. In Leiden zijn het er bijna 550, in Katwijk ongeveer de helft. Zoeterwoude huisvest - als kleine gemeente – de minste oud-vsv'ers.

Meeste oud-vsv'ers in Leiden en Katwijk

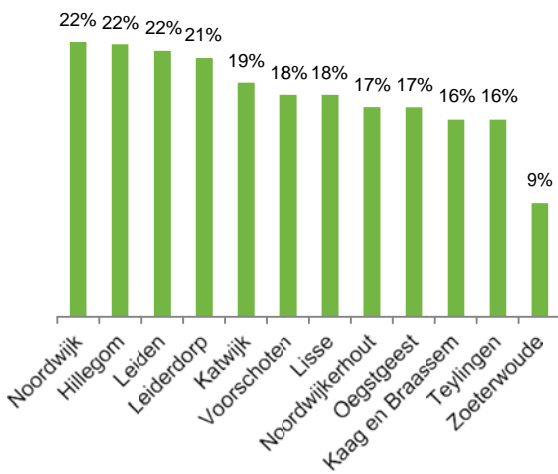
Aantal oud-vsv'ers per gemeente 18 tot 23 jarigen

In Noordwijk, Hillegom en Leiden wonen relatief gezien de meeste oud-vsv'ers, als aandeel van het totaal aantal jongeren zonder startkwalificatie in die gemeenten. De verschillen tussen gemeenten zijn echter zeer beperkt. Zoeterwoude kent het laagste aandeel oud-vsv'ers. Oud vsv'ers in Hillegom, Katwijk en Lisse zijn relatief vaak aan het werk (verdiensten boven de 300 euro per maand). In Leiden, Leiderdorp en Voorschoten hebben relatief veel oud-vsv'ers noch werk, noch een uitkering. Juist dit is de groep waar het RBL zich voor inzet.

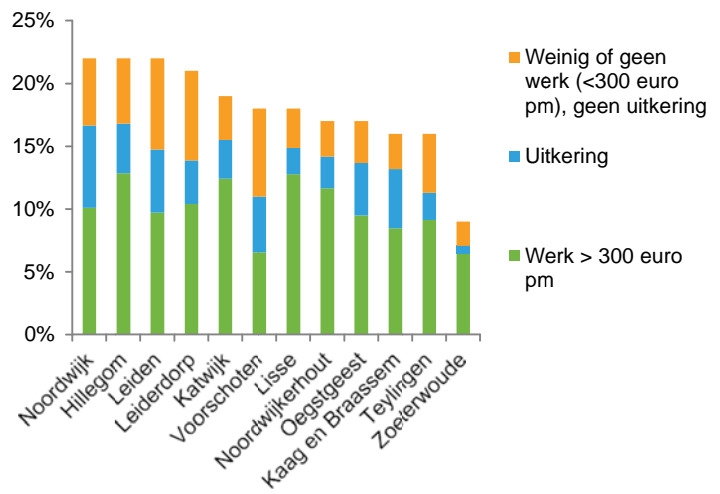
Relatief veel oud-vsv'ers in Noordwijk, Hillegom en Leiden

% oud-vsv als aandeel van totaal aantal 18 tot 23 jarigen zonder startkwalificatie

Oud-vsv'ers in Katwijk, Hillegom en Lisse relatief vaak aan het werk

% oud-Vsv als aandeel van totaal aantal 18 tot 23 jarigen zonder kwartkwalificatie, naar status

Waar houdt het RBL zich zoal mee bezig? Voorbeeld 2: Anouk*

Het is februari 2016. De vader van Anouk (17 jaar) belt het RBL. Hij weet niet goed wat hij aan moet met zijn ongemotiveerde dochter. Anouk volgt een opleiding waar zij niet op haar plaats is. Nog ruim 4 maanden duwen en trekken om haar naar school te krijgen lukt hem niet, zo vreest hij. Anouk komt met haar ouders langs voor een eerste kennismaking. De MBO-casemanager bespreekt met hen wat de mogelijkheden zijn. Anouk wil met ons samen verder in gesprek, zonder ouders. In het gesprek wordt duidelijk dat school echt geen optie meer is voor Anouk. Ze krijgt, onder voorwaarden en nadat met school en ouders is overlegd, toestemming om te stoppen. Wel betekent dit dat Anouk een duidelijke dagbesteding moet hebben. Ze zal haar zaterdagbaantje uitbreiden naar vier werkdagen. Daarnaast gaat Anouk op onderzoek uit naar een opleiding die wel past. Ze volgt de door het RBL aangeboden training 'Forward'. Intussen voert ze gesprekken met één van de MBO casemanagers. In deze paar maanden leert Anouk erg veel over zichzelf. Ze weet beter waar haar echte *drive* zit, waar ze goed in is en waar ze naar toe wil. Dit hele traject inspireert haar om zelf jongeren te gaan begeleiden die er niet alleen uit komen. Anouk start na de zomer haar opleiding Social Work. De casemanager blijft haar het eerste half jaar op afstand volgen. In gesprek met elkaar en school zorgen zij dat deze opleiding wel met succes afgerond kan worden. Anouk heeft momenteel twee derde van haar opleiding afgerond. Op haar stage heeft ze promotie gemaakt, daarnaast heeft ze een betaalde bijbaan in de sector waar haar passie ligt.

* De naam Anouk is niet de echte naam van deze jongere